

על מה שדחק את אהרן בקר להתפטר — ולחזור מהתפטרותו הבחירות ונעלי המזכיר

התוצאה לא היתה נתונה אף לרגע בספק: ברוב מכריע החליטה המזכירות לדחות את הבחירות לסוף ספטמבר. לשוא ניסה בקר להתנגד, להסביר כי כבר הוצאו קרוב ל-100 מיליון ל"י מתקציב ההסתדרות על הכנת הבחירות, וכי מרבית ההוצאה חלק לסמיון בגלל הדחייה. לבסוף הודיע בהתרגשות ש' הוא מתפטר מתפקידו. תגובת המפלגה היתה סטירת לחי מצל צלת. המזכיר ברקת הודיע כי אינו מוכן לקבל את ההתפטרות, ומיהר לעצור את הישיבה. אשכול, גולדה, ספיר וארן קיבלו

מפלגתי הכללי. ידברו על מדיניות-חוק, על מימשל צבאי, על הפרשה. מערכת הבחירות להסתדרות תהיה סרע-עודף למערכה הכללית. בקר שוב לא יעמוד במרכז של מאורע גדול, שעליו יוכל לבנות עמדת-כוח, אלא ישתרברב איכשהו לתוך מאורע לאומי כולל. משך כמה שבועות השתעשע ברעיון, כי יש ביכולתו לסכל את תוכנית הדחייה. אנשי בן-גוריון — ובראשם שימחוניא וארן — דחו אותו קדימה, ציירו בפניו תוכנית משכרת, שהיתה בנוייה על הניתוח הבא:

של ההסתדרות ומדי פעם אף פרצו ויכוחים חמורים בין השניים. אך בימי בקר השתרשה בקרב הפועלים ההרגשה, שהועד הפועל הוא מחלקה בלתי-חשובה של משרד האוצר.

החלטה במיטבת של גולדה

יתרה זו אחת הטעויות הגסות של אשכול, שלא ידע לנקוט בקו ברור כלפי בקר. הוא היסס בין חיזוקו לבין סילוקו, נתן לגבר הצנום בן ה-59 להשתחשק בין המחנות. השמועות התכופות, כי מפא"י עומדת להחליף את מזכיר ההסתדרות, עירערו עוד יותר את מעמדו.

לפני שנתיים-חצי התכנסו במיטבת של גולדה מאיר בירושלים כמה מחברי היצמרת של מפא"י, כדי לדון ברצינות בי החלפתו של בקר. אף הוצע שולמן ארן יתמנה כמזכיר ההסתדרות. הדבר נודע לבקר, והוא עמד על סף הגשת התפטרותו ההפגנתית. הוא נעדר בכעס ממשרדו בי ועד הפועל, ולאחר זמן מה נפל למישכב. אנשי אשכול ניסו להרגיעו, הבטיחו כי אינם מתכננים להדיחו, וכי מעתה יתמכו בו ויחזקו את מעמדו. ואז פרץ המשבר הגדול בין בן-גוריון לבין חתיקי המפלגה, שבטעני התפטר הזקן מראשות הממשלה. בתקופת המעבר נשאר בקר על כנו, ור' רחמה ההנחה שהוא איש אשכול. אך המזכיר לא שכח את העבר, ולקראת הי' חגיגה האחרונה של מפא"י החל נוקט עמדה נייטרלית. למרות שבשיחות פרטיות הג' דיר את צעירי בן-גוריון כסכנה להסתדרות, הוא לא הצטרף לגולדה ולארן בהסתערותם הסטאלית על בן-גוריון. הוא אפילו החל רואה את עצמו מגבש עמדת-כוח נייטרלית, בראש ההסתדרות.

הוא גם ידע על מה בדיוק יבנה את עמדת-הכוח שלו, צפה לבחירות הקרובות להסתדרות כנקודת-המיסנה באקריירה שלו. הוא האמין, כי לקראת הבחירות תיאלץ מפא"י לפייס את ציבור הפועלים, ובכך תחוק את מעמדו של המזכיר הכללי. בגלל ריחה הזמן (חצי-שנה) בין המועד שנקבע לבחירות אלה, לבין מועד הבחירות ל' כנסת, האמין כי מערכת-הבחירות תיטוב על נושאים הסותרותים טהורים.

המזכיר משתעשע ברעיון

פתע צפו השמועות הראשונות על כחנת אשכול ואנשיו לדחות בפעם השלישית את מועד הבחירות, ולהצמיח ככל האפשר למועד הבחירות לכנסת. הי' נימוק היה פשוט: צעירי בן-גוריון משוכ' נעים כי רשימת המערך תנחל תבוסה רצינית בבחירות להסתדרות, ודויד בן-גוריון יוכל לרכב על גל האכזבה ולשוב לראשות מפא"י, לקראת הבחירות לכנסת. צימצום הפער בין שני מועדי הבחירות היה חוסם, לדעת אשכול, אפשרות זאת.

בקר, אשר בעצמו העביר את שתי ה' לטות-הדחייה הקודמות, הוריע מיד על ה' גנדותו לדחייה השלישית. הוא חשש, שאם יוצמדו שתי המערכות, שוב לא יתנהל המאבק על מישור הסתדרותי, בנושאים הס' תדורתיים, כי אם רק על המישור הבינ'י

למזכיר הכללי של ההסתדרות היתה בשנים האחרונות בעייה עם נעללים. הוגו שירש מקדומה, פינחס לבון, היה גדול מדי בשבילו, והוא לא התבייש לומר זאת בגלוי. לא פעם שאל אהרן בקר את עצמו: איך היה לבון נוהג במיקרה זה? ערב הדחתו מתפקידו, בשיא המשבר ס' ב'ב העסק הביש ב-1961, הציע לבון עצמו את אהרן בקר כיורשו. הוא ידע שסתר לו שיעור-קומה מכריע, וכי אינו מצטיין ב' כושר-המנהיגות שלו. אולם, לדברי לבון עצמו, "יש לו יושר פועל", כלומר: הוא האמין שיורשו הצנום, בעל המיבטא ה' רוסי, לא ימכור את ההסתדרות לצעירי בן-גוריון.

אלא שהמזכיר החדש החל את הקאריירה שלו ברגל שמאל. לא זו בלבד שהרגיש כי אינו ממלא את הנעללים, אלא שכמה מן האנשים החשובים ביותר בבית הגדול שמו לו רגל וניסו להכשילו. לא היה כמעט יום, בו לא דרך לו משהו על יבלת. עד שלבסוף הגיעה סבלנותו לקיצה. הוא דפק על שולחן מזכירות מפא"י והודיע שהוא מתפטר; שימצאו להם מזכיר חדש להס' תדורות.

אבל כעבור שלושה ימים בלע את גאזותו, וחזר בו מן ההתפטרות. מה הריץ אותו אל ההתפרצות ובחזרה?

הגייס החמישי

יצנים אמרו השבת: בבית הבימה מציגה הקומדי פרננסו. במזכיר רות מפא"י מציגים את הקומדיה של בקר. היתה זו קומדיה עצומה, שהחלה ביום בו נבחר בקר לתפקידו החשוב. אשכול לא העריך אותו, פינחס ספיר לא התחשב בו, בן-גוריון בו לו. ואילו בתוך הבית הגדול עצמו התפתחו שלושה מוקדים של התנגדות ותככים, אשר חתרו בהתמדה תחת מעמדו: ירוחם משל היה ראש מדור פועלי התעשייה תחת בקר, כאשר זה היה ראש המחלקה לאיגוד המקצועי. כבר אז הצטיין כמתנגדו של בקר, חתר תחת סמכותו, ולא הסתיר את שאיפתו לסלק ולרשת את מקומו. כאשר הפך בקר מזכיר ההסתדרות, ומשל נהיה לראש המחלקה לאיגוד המק' צועי, לא באו שאיפות התככן החזיק על סיפוקו. הוא המשיך לחתור תחת המזכיר החדש, אם כי כלפי חוץ הרעף עליו חיובים ודברי-נועם. בין יודעי הסודות של הבית, נחשב משל כאיש של מזכיר מפא"י ראובן ברק, ששאיפתו ורבת-השנים היתה להתמנות כמזכיר ההסתדרות.

יחודית שמועות ודאב און הם ה' גייס החמישי של בן-גוריון בתוך הוועד ה' פועל. לא פעם דחו את בקר לעמדות ק' צוניות, וברגע האחרון נסשו אותה. כך גם הפעם, כאשר רמז שהוא מתכנן להתפטר, שמועות ואון הבטיחו כי יתפטר גם הם, לאות סולידאריות. אגלם כאשר הגיע ה' רגע, ובקר הגיש את התפטרותו, שוב שכחו השניים את התחייבותם.

אנשי הממשלה, ובראשם לוי אשכול ופינחס ספיר, התייחסו אל בקר כאל בובה נטולת רצון-עצמי. במל לבון נשמר איוון קפדני בין כוחה של הממשלה לבין זה

בקר וספיר תשובת המפלגה — סטירת לחי מעליבה

את ההודעה בשוויון-נפש. הם לא התייחסו ברצינות להתפטרות. ראו בה הצגה היס' טרית. לדעתם, התפטר בקר רק כדי שיוכל לטעון — במיקרה של מפלה לרשימת ה' מערך בבחירות להסתדרות — כי הוא הוזהר מראש. סיבה שניה להתפטרות, לדעתם: הוא ידע, כי בשיבת הוועד הפועל שעמדה לדון בדחייה, התכונה מפ'ם להגיש הצעת אי-אמון במזכיר ולדרוש את התפטרותו. לכן העדיף להקדים אותה.

מכל מקום, הם לא נבולו מן ההצגה. רק דחו בשלושה ימים את "שיבת הוועד ה' פועל שנועדה ליום הראשון. הם ידעו, כי בשלושה ימים אלה יחזור בו בקר מן ההתפטרות. אם לא יחזור — לא יצטער איש.

ביום השני נפגש סוף-סוף ברקת עם אשכול. אולם לא היה זה אשכול שהומינו לשיחה, אלא הוא עצמו שביקש פגישה. היתה זו הליכה לקאנוסה, כשאהרן בקר לבוש בגדי-חרטה ומביע את צערו על כל ההצגה.

נחמה אחת היתה לו: אחרי הבחירות, יעמוד משהו אחר בנעללים הבלתי-ניחוחות.

בכל פעם שנערכה הצבעה בוועד הפועל על דחיית הבחירות, התנגדו לה כל סיעות המיעוטים, וההצעה התקבלה על חוץ הרוב הנעים שיש למפא"י. הפעם, לחשו באיוני בקר, יצביעו כמה מנציגי מפא"י בוועד הפועל נגד הצעת הדחייה — וממילא לא ייחזר רוב למפא"י.

היה זה חשבון-שוא. כי מאז ההצבעה האחרונה השתנו פני הדברים בוועד הפועל: נוצר למעשה המערך, ורעיון הדחייה בא הפעם כדי להגן על האינטרסים של מפא"י ואחזקות-העבודה ככח. לכן עשה בקר חשבון מוסר, כאשר חשב שיוכל לסמוך על חזית מאוחדת של המיעוטים נגד מפא"י. לא זו בלבד, אלא שהגיעו אליו שמועות, כי מישרתו כבר הובטחה לאיש אחדות העבודה יצחק בן-ארהן, בעל היוקרה ה' אישית הרבה.

מתה הצגה

ברבים אזה הובהרו לבקר בכל הי' קפס, בשיבת מזכירות מפא"י ביום החמישי האחרון. נערך אמנם ויכוח, אך

לדברי ח"כ חרות יוסף שופמן, יכול הדיור הארצי להיות גם סוכה. הוסיף לה'כ: "לגבי הפניו יש בתוך זה סמכויות רבות. אבל לגבי בינוי, החוק הוא חוק שאין מאחוריו כוח של ביצוע, ואי-אפשר לבצע אותו בעזרת בתי-המשפט של המדינה". סמכות הפניו היא החלטית, וברגע שה' ועדה האחראית קובעת שיש לפנות בית או מגרש — אין ערעור על החלטתה. בועדה זו ישובו נציגי משרדי השיכון, האוצר, הבטחון, הבריאות, הסעד, העבודה, הפנים, מינהל מקרקעי ישראל, ראשי הע' ריות הגדולות, מרכז השלטון המקומי ועמדות-חסרים ברשימה הארוכה: נציגי שכונות-העוני.

סיכום שופמן: "כשקראתי את הצעת החוק, הגעתי למסקנה שאפשר לקצר את הכותרת לחוק פינוי".

לסיכמה זו, שתהפוך ברבות הימים לחוק, יש היסטוריה. הוריו החוקים של חוק זה הינם תושבי נורדיה, סומיל, מנשיה ויתר שכונות העוני שהקימו ועדי-פועל כהגנה על נסיונות המשרה לפנותם בכוח. מאחורי אלות המשרה עמדו חברות ההון, המקימות את ה"סיטי" במנשיה, גור' דיהשקים של ג'מאיר בנורדיה ומלונות הפאר במחלוק. ועדי הפועל שהתארגנו ב' שכונות, הם שדחפו את אלמוגי להגשת הצ' עת החוק, אלא שבסעיפי החוק היה הפניו רב מן הבינוי.

סוכות תחלף לדיור? סעיף אחד, למשל, קובע כי דיור לא יפונה, אלא אם ניתן לו "דיור חלופי". כעבור שלושה סעיפים, קובעת הצעת-החוק כי אם הנוכאי לדיור חלופי "רשימת הרשות להעמיד לר' שותו דיור חלופי ארעי".

לומר, הצהרתו של אשכול אינה חורגת מכלל זה.

הכנסת הפינוי בכיס, הבינוי באוויר

השבוע, משיימה הכנסת במזג אוויר אביב את מושב החורף שלה, הספיקו עוד כמה הצעות-חוק להידחק אל שולחנה לק' ריאה ראשונה. כאחת מהן, חוק פינוי ובינוי של אזורי שיקום, מקופל מוסר-השכל. הצעת-חוק זו הוזכרה לרבים את מש' מעות ראשונות-הדימוקראטית של בית הנבחרים. כי למרות שהתבאה בשמו של שר השיכון יוסף אלמוגי, מקורה בדישתם של שכונות-העוני. אם כי במקורה, נוסחה על-ידן בצורה פחות מפורצת ויותר קול' עת: דירה חמורת דירה.

כדי לגלגל את כדור-השלוש קדימה. הממשלה עשתה את ההיפך. אשכול ב' לונדון, וגולדה בירושלים, חזרו על הקו הישראלי הנוקשה ביותר, והזירו במה מלא בפני "אשלויות". הקו השני: ממשלת ישראל פועלת בשקט, מתחת לפני הקרקע, ומקימת מנע עם שותרי-השלוש הערביים לקידום העניין. אך מוטב לא לדבר על כך. זוהי פשוט איראניה, מגעים כלשהם, בדרג העלוב ביותר, מתקיימים כל העת. אולם שום מנע חשאי רציני לא נתקיים בעקבות הצהרתו של ברוגיבה. הודעת אשכול לא באה אלא לזרות חול בעיני האזרח הישראלי, הנוטה תמיד להתרשם מרמזים על פעולות סודיות ומגעים חש' אים.

אדם מגמגם כשאין לו משהו רציני